

اپر لای

سیاسی، کولتورل و سوسیال دیجیٹال درگی

- ◀ انڈیٹور دن – داوود توران
- ◀ بیڑ نہ ایستہ پیریگ؟ سۆزوموزون آدی نہ دیر؟ نہ بین پشینده بیک؟ – س.ز.
- ◀ شعار لارین آرخا پلان سۆپله می – دوکتور حسین عیسی لی
- ◀ میلیلی قووهلرین ایچینده سیاسی دیالوق هانسی یئر آگیر؟ – بابک آراد
- ◀ آدیمیز ندیر؟ – امیر مردانی
- ◀ گونئی آذربایجان میلیلی حرکتی سۆپلمینده قاورام قارماشیلیغی – بابک شاهد
- ◀ میلیلی حرکت و سۆپلم – ابراهیم نقیسی
- ◀ آذربایجان میلی حرکتی؛ دو یغوسال و رمانتیک سۆپلم.
- ◀ یوخسا مدتی و سیاسی نورملار اویغون سۆپلم؟ مجید جوادی آراز

آذربایجان میلیلی حرکتی نین سۆپله می

اپر لالی

Subat 2018

بھمن ۱۳۹۶

انڈیتور: داوود توران

لېږدلی

سیاسی، کولتورل و سوسیال دیجیتال درگی

فهرست

- ۳ ◀ اندیتور دن – داوود توران
- ۴ ◀ بیز نه ایسته بیریک؟ سۆزوموزون آدی نه دیر؟ نه بین پنشینده بیک؟ – س.ز.
- ۶ ◀ شعارلارین آرخا پلان سۆیله می – دوکتور حسین عیسی لی
- ۹ ◀ میلی قووه لرین اچینده سیاسی دیالوق هانسی بئر آکیر؟ – بابک آزاد
- ۱۱ ◀ آدیمیز ندیر؟ – امیر مردانی
- ۱۵ ◀ گوننی آذربایجان میلی حرکتی سۆیلمینده قاورام قار ماشیلیغی – بابک شاهد
- ۱۸ ◀ میلی حرکت و سۆیلم – ابراهیم نفیسی
- ۲۰ ◀ آذربایجان میلی حرکتی؛ دوغوسال و رمانتیک سۆیلم؛ یوخسامدن و سیاسی نورملار اویغون سۆیلم؟ مجید جواد آراز

هر بیر دوشونجه و حرکت اؤز وارلیغینی اورتایا قویماق و دواملیلیغینی ساغلاماق اوچون اؤزونه خاص بیر سؤیلم گلیشدیریر. آذربایجان میلی حرکتی ده ایچریسینده بیر دوشونجه و حرکتی بسلدیگی اوچون بئله بیر سؤیلمه احتیاج دویماقدادیر. اونون اوچون ایره لی درگیسینین بو سایبسینی بو قونویا آیردیق.

بو ساییدا س.ز. یازاریمیز آذربایجان میلی حرکتینده کی تمل سؤیلملری اله آلمیش و فرقلی باشلیقلار آلتیندا میلی حرکتین سؤیلمینی اینجه لمیشدیر. امیر مردانی جنابلاری سؤیلم تائیمینی اورتایا قویدوقدان سونرا میلی حرکتین ایران ایچریسینده باشقا حرکتلردن آیران سؤیلمین نجه لیگی قلمه آلمیشدیر. بابک به ی آزاد ایسه مسئله یه فرقلی یاناشاراق میلی فعاللار آراسینداکی دیالوگو اؤز یازیسیندا آچیقلایبیدیر. دکتور حسین عیسی لی میلی شعارلاریمیزین آرخا پلانینداکی سؤیلم مسئله سینه دوخونموش و یئنی چؤزوملر اورتایا قویموشدور. ابراهیم نفیسی ایسه اؤز یازیسیندا میلی حرکت سوره جینده سؤیلم مسئله سینه تاریخی اولارق یاناشمیش و آزادلیق می قورتولوش مو شکلینده ده برلی یازی یازیبیدیر. بابک به ی شاهد گونئی آذربایجان میلی حرکتی سؤیلمینده قاورام قارماشلیغینی باشلیغی آلتیندا بو قونویا دیققت چکمیش و سون یازی اولارق سایین مجید جوادی آراز میلی حرکتده دوینوسال و رمانتیک سؤیلم می یوخسا مدنی و سیاسی نورملارا اوینون سؤیلم می ایشلدیلیمه سی گر کدیگی حاققیندا فیکیرلرینی اوخوجولاریمیزلا پایلاشمیشدیر.

اوماریم عزیز اوخویوجولار ایره لی درگیسینین بو سایبسی نی به یه نرلر. هر تورلو فیکیر و اؤنه ریلرینیزی ireli2018@gmail.com آدرئسینه یازیبلسینیز.

◀ بيز نه ايسته بيريك؟ سۆزوموزون آدى نه دير؟ نه بين پئشىنده بيك؟

س.ز

۱) آنادىلى سۆيلىمى:

بىزىم سۆيلىمى ميزىن ان اۆنملى ايلكه سى، آنا دىلى سۆيلىمى دير. بىزىم باخيش اچمىزا گۆره، بىزىم كىملىگىمىزىن تمل ديرگى، آنا دىلىمىز دير. يعنى بىز اۆزوموزو بىر باشقاسىنا تانيتماق ايسته سك، آنا دىلىمىزى اۇن پلانا سوروروك. انجاق بىزىم آنا دىلىمىز رىضاشاه حكومتىندن بو طرفه، مركزى حكومتلر طرفىندن ياساقلانمىش و بىزىم تورك دىلىمىزىن اوخوللاردا انگىتىمى اچچىن بىر اچىماسىز ياساق اوغولانىب دير. بو تحريم رىضاشاه حكومتى طرفىندن اوغولانمىش و گونوموزه قدر سورموش. بىزىم دىلىمىزى ارادان ايارماق غايه سى، بىزىم كىملىگىمىزى ارادان ايارماق و ان سونوندا بىزى وار اولدوغوموزو ارادان ايارماق ايله سونوجلاناجاقدىر.

آشاغىلامالار توركلرى تورك اولدوقلارىندان اوتاندىرماق و اوللارى فارسلاشديرماق هدف ايله يايىلماقداير. اۇرنك اوچون دئولتلىن رسمى قزئته سى اولان، ايران قزئتى ۱۳۸۵ ايلده توركلرى حمام بۇجگى بنزتمه سى اىچه رن بىر سورو كارىكاتور يايىمىشىدى. بو كارىكاتور توركلرىن اعتراضلارىنا ندىن اولموشدو. بو اعتراضلاردا ايران توركلرى، دئولتدىن عىرقچى كارىكاتور يايان قزئته يى جزالاندىريلماسى نى ايسته مىشلردىر. بىزىم

بىزىم سۆيلىمى ميزىن ان اۆنملى ايلكه سى، آنا دىلى سۆيلىمى دير. بىزىم باخيش اچمىزا گۆره، بىزىم كىملىگىمىزىن تمل ديرگى، آنا دىلىمىز دير. يعنى بىز اۆزوموزو بىر باشقاسىنا تانيتماق ايسته سك، آنا دىلىمىزى اۇن پلانا سوروروك.

سۆيلىمى ميزده حكومتىن عىرقچى سۆيلىمى، بىزلىرى تورك اولدوغوموزدان اوتاندىرماق و فارسلاشديرماق غايه سى ايله گرچكلشىر. بو اوزدن بو عىرقچى سۆيلىم بىر ان اۇنجه دوردورولمالى دىر.

۳) اىقتىسادى ايرىمجىلىق سۆيلىمى:

بىزىم باخىشىمىزا گۆره ايران-ىن مركزى حكومتى، آذربايجان اىقتىسادى نىن گوجلو اولماسى نى ايسته مير. او اوزدن آذربايجان دا اولان كارخانلار و صنعتى شىركنتلى ازمك اچچىن اليندىن گلنى اسيرگه مير. بونا اۇرنك اوچون اىصفهان و تبرىز آراسىندا كى وئركى نىن فرقليلىغى گۇستربلىر. اىصفهاندان اولان كارخانلار، تبرىزه اولان كارخانلاردان داها از وئركى اۇده بىرلر و بو

۲) عىرق چىلىغا قارشى سۆيلىمى:

ايران-دا مئدىا قورولوشلارى نىن چوخو مركزى حكومته باغلى دىرلار. بو اوزدن پان فارسىسىم سياستى بو مئدىا قورولوشلارى طرفىندن يوروتولمكده دير. بىزجه بو مئدىالاردان توركلرى آسىمىله ائتمك و اۆز كىملىگىمىزىن اۆزگه لشدىرمك اچچىن چوخ اغىر حقارتلر و آشاغىلامالار ياشانىر. بو

آیریمجیلیق، صنعت صاحبلری نی ایصفهاندا یاتیریم
یاپماغا تشویق ائله بیر. بیزجه مرکزی حکومت
طرفیندن اوبغولانان بو ایقنصادی آیریمجیلیق بیر
آن اؤنجه قالدیر بلمالی دیر.

۴) ائتشییت یوردداشلیق سؤیلمی

بیزیم باخیشیمیزا گؤره ایران تورکلری، دئولت
طرفیندن ایکینجی درجه یوردداش کیمین گؤرونورلر.
بو اوزدن ایران دئولتی بوتون ساحه لرده آذربایجان
بؤلگه سینه باشقا گؤز ایله باخیر. بونا اؤرنک
اوپون اسکی خاریجی ایشلر باخانی اولان ولایتی
نین سؤزلری دئمک اولار. ولایتی بیر گیزلین
تویلاتتی سیندا آذربایجان بؤلگه سینه ندن یاتیریم
یاپمادیقلارینی بئله آچیقلامیشدی: "
آذربایجان تئز یا دا گئج ایراندان آیریلماقادییر و بو
اوزدن بیزیم اوردایا یاتیریم یاپماغیمیز عقیللیجه دگیلدیر.
" ولایتی نین بو باخیش آچیسى، ایران تورکلری
نین نندن ایکینجی درجه یوردداش کیمین
گؤرولدو کلرینی گون ایشیغیناچیخاردیر.

۵) اینسان حاققاری سؤیلمی

بیزیم سؤیلمی میزده بیز تورکلر اؤز انا دیلیمیزین
انگیتیمیندن محروم اولموشوق، تاریخیمیز تحریف
اولونوب و بیزیم تاریخیمیزین یئرینه دئولت طرفیندن
یالان و اویدورما بیر تاریخ یاییلیر، کولتوروموز یوخ
اولماقادییر و کولتوروموزو یایماق ایسته یین بیرئی لر
و ان.جی. اولار باسقی آلتیندا دیرلار. حتی بیرئی لر،
کیملیکلری نی قوروماق ایسته مک ایچین آغیر
زیندانا و حبسلره محکوم اولونورلار. بو آجیماسیز
باسقی، کولتورونو و تاریخی نی و دیلی نی دیری
ساخالماق ایچین چایا گؤرسدن بیرئی لرین بیر
اینسان کیمین یاشاماق حقلری نی آرادان
آپارماقادییر. بیزه گؤره ایراندا یاشایان تورکلرین
اینسان حقلری قورونمالی دیر.

شعارلارین آر خا پلان سؤیله می

دکتر حسین عیسی لی

بیر گرچک اولاراق قبول ائدیلمه سینی ساغلايان
بیر یول نیته لیگیندیر. (ادامس، ۲۰۱۸)

بو گون اعتباری ایله باخدیغیمیزدا، میلی حرکتی "هارای
هارای من تورکم و تورک دیلینده مدرسه
اولمایدیر هرکسه" اولماق اوزره ایکلی اؤنملی سؤیلم
اورتایا قویماقدادیر. بو سؤیلملر یاپیلان هر
پلاتفورمدا دیله گتیریلیمکده و ان اؤنملیسی بوتون
فرقلیلیکلری قاپسایاراق فرقلی سیاسی قرویلار
طرفیندن ده بنیمسنمیش و اورتاق پایدا
اولوشموشدور. باشقا بیر دئییم ایل سیاسی
تشکیلاتلار ایچریدکلری فرقلیلیکلره راغمن بو
اولگو اساسیندا شکیلیمشیدیر و بو اولگونون بیر آلت
اورونو نیته لیگینده دیرلر. بو نکته ده، بعضی سیاسی
تشکیلاتلار قورلوش تاریخلری اعتباری ایله
شکیللمه تاریخلرینین سؤیلمین اولوشوموندا اؤنجه
اولدوغونو اؤره لری سوره بیلیرلر؛ آما، اونوتماصاق
لازیم، اولاردا اؤزلری اؤنسل قوشولارین گلیشمه
سورجینده اولگونلاشمایش سؤیلمین بیر پارچاسی
اولوشلار و سونوج اولاراق گئنل چرچیوه نی
اولوشدوران بو سؤیلم اورتایا چیخمیشدیر.

"تورک دیلینده مدرسه اولمایدیر هرکسه" توپلومسال
آنلامدا قبول گؤرموش بیر سؤیلم. او زامان بو
سؤیلم ایله نه ائتمه لی؟ اؤز باشینا می بیراخیلمالی؟
یوخسا سورکللی اولاراق آنالیز ائدیلمک فرقلی
یؤنلری ایله دیرلندیلیمه سی لازیم؟ دییه لیم، صاباح
ایران دولت بیر چیخیش ائله دی و دئدی هر
کس ایسته دیگی دیلده ائدییم آلابیلر. او زامان بو

گونئی آذربایجاندا گلیشمکده اولان میلی حرکتی
سیاسی، تاریخی وه باشقا بوپوتلار اولماق اوزره بیر
چوخ یؤندن دیرلندیرمک مومکوندور. بو یازیدا،
دوردوغو یئر وه اورتدیگی سؤیلم، قاورام و اونلارین
آنالیزی اعتباری ایله اینجلمه یه چابا
گؤستریلمیشدیر و بو باغلامدا بیر نچه سورو
اوزرینده دورولموشدور. اؤرنکین؛ گونئی آذربایجان
میلی حرکتی نین بوتون توپلومسال فرقلیلیکلری
ایچینده باریندیردیگی بیر سؤیلمه ی وار می؟ وار
ایسه آلت یاپیسی ندر؟ گونئی آذربایجان میلی
حرکتی نمل اینسان حاقلارینا دایالی اؤزگولو کچو،
یوخسا میلیتیجی بیر حرکتی می؟ اورتدیگی
اورتاق قاورام ندر؟ بو یازیدا، سؤیلم اوزرینده
دورالماصاق. گله جک یازیدا ایسه آذربایجان میلی
حرکتی نین اورتدیگی قاورام و حرکتی نجه لیگی
اله الینا قادیر.

سؤیلم و سؤیلمه آنالیزی میشل فوکونون فیکیر
اورتایا قویلدوغو بوتون اثرلرین اومورقاسینی
اولوشدورماقدا اولوب و فوکو سؤیلمه ی تاریخسل
سورجه باغلی اولاراق بیلگی وه آنلام اورتن بیر
سیستمی تانیملاماق اوچون قوللانمیشدیر. فوکو
سؤیلمین اصلینده بیلرگین بیر شکیلده ماده و
ائتکیه دایالی اولدوغونو و اونون دئییمی ایله
"بیر تاکیم او یغولامار کی قونوشولان آماجین
شکیللمه سینی" اورتیر. بؤیله جه، سؤیلم، توپلومسال
ایلیشکیلرین یاپیلانماسینی، سؤیلمسل منطیقین
ائتیلته لره آنلاشیلما سینی و سؤیلمین ده توپلومسال

اورتاييا قونولموش سۇيلىمىن توكتىم تارىخى سونا مى ارەجك؟ ھەر سۇيلىمىن بىر دۇزوم و قىرلغان نقتە سى واردىر، بوخارىدا بلىرتدىغىمىز آنلام و بىلگى ايلە قىرلغانلىق آراسىندا دىرك بىر ايلىشگى اولدوغو قانىسىندا، دىل اولگوسونون ايچرە گى گرکن آنلام و بىلگى ايلر دولدورولدوغوندا سۇيلىمىن دۇزوم درجەسى و سورا كلىلگى آرتاقادىر بوندىلە، اولان قەدەر ايلە دىل اولگوسونون آلت بايىسى گلىشىدىرلەمەلى، بىرئىسل و توپلومسال آنلامدا سۇيلىمىن آلت قاتمانلارنى كشف ائدەرک اوندان لذت آلمادىرەسىنە اولوشمامىز لازىم. بوندىن ايلە بوتون دوشونورلر، سياسىلر، فرقلى بىلىم دالارنىدا چالیشانلار بىرئىلر بوندىلە اورتە رەك يئنى سۇيلىمىن گلىشمەسىنە و تاباندا وار اولان سوبىلە مېن گونچلنمەسىنە اولاناق ساغلانمايدىر. يعنى گتىش آنلامدا، حياتىن دوشونە بىلە جە گىنيز بوتون آنلارنىدا، بوتون فرقلىكلرى قاپساياجاق شكىلدە و ھر كس دىلدە اولدوغونو آلا بىلەجك بىچىمدە فرقلى اورونلر اورتاييا قونولمالى (يعنى سادجە سياسى، اينجە صنعت و ادبى متىنلر آذربايجان تور كجەسىندە يازىلماللى، بوتون فرقلىكلەر يئر وئرلەمەلى و مىللى حركتىن دە ايچىندە يئر آنلار بو اولگونو تشويق ائتمەلى؛ اۇرنە گىن، سون زامانلاردا بعضى سوسىيال مندىا آغلارنىدا، بعضى فىلىملر اوزرىنە بايلىمىش گولمەلى سىسلىندىرەلر). چونكو قىرلىقانلىق درجەسى يوكسك اولان بىر سۇيلىمىن گىرىبە دۇنوشو چوخ چىتىن اولان بىر توپلومسال خىسران ايلە قارشى قارشىيا قالا بىلير (اۇرنە گىن عرب باھارى).

گلەلىم "ھاراي ھاراي من توركم" سۇيلىمىنە بىز اونورسىتە ايلرىندە، مېن دىرەن سو گىررک اولنو بىرسىنىن دوشونجە طرزىنە و نە ائىدىگىنە باخماي اراق اونون تورك اولدوغونو قانىتلاماق اوچون جىدى چابا گۇستەرە دىك. بولغارىستانى فووتبولجودان توت نىظامى گىنجويبە قدر. اصليندە، بو بىر تور اۇزوموزون تورك اولدوغوموز و توركلوگوندە كۆتو بىر شئى اولمادىغىنى قانىتلاما

چابالارى اولاراق بووروملاماق مومكون. بوگون ايسە توپلوم آراخا حئسابى بايامان اۇزونون تورك اولدوغونو بنىمسەمىش و اونو باغىر اراق سۇيلىمە جىسارتىنى گۇستىرە نقتەسىنە گلىمشىدىر. ھايقىر اراق سۇيلىمە، اوزون ايللر كىملىك سورونو ايلە موجدالە ائتمەنىن سونوجودور. بوخسا، اۇزگور بىر اورتامدا كىمسەنىن كىملىگىنى باغىر اراق سۇيلىمە يە احتىياج دويدوغونو دوشونمورم.

بوخارىدا اولدوغو كىمى، بو سۇيلىمىن دە توپلوم ايچىندە آلت قاتمانلارنى بىلگى و آنلام ايلە دولدورولماسى لازىم. بوخسا ضررى يارارىندا داھا چوخ اولار. توركلوك بىر اوستونلوك ويا اولوملو بىر دە يرمى؟ بوخسا تارىخىسل اولاراق اۇزونە اۇزگو بىر جوغرافىيادا گلىشەرک، فرقلى كولتور، ادبىياتى، موزىگى، حيات طرزى و بوتون اولوملو و اولمسوز يۇنلر ايلە بىر فرقلىلىك مى؟ البتتە كى بىر فرقلىلىك دىر. توپلوم بو فرقلىكلارنى آنلامىنا وارمالى و بو فرقلىكلر ھايقىردىنى ھاراي ھاراي من توركم سىسىنە يانسىمالى. بوخارىدا بلىرتدىغىمىز كىمى، سۇزقونوسو سۇيلىمىن دە آلت بايىسى گلىشىدىرلەمەلى، بىرئىسل و توپلومسال آنلامدا سۇيلىمىن آلت قاتمانلارنى اورتاييا قونولماسى لازىم. بوندىن ايلە بوتون دوشونورلر، سياسىلر فرقلىكلر بوتون چىپلاكلىغى و اولدوغو كىمى اورتاييا قوبمالى و يئنى سۇيلىمرە زمىن ياراتمالى. توپلوم بو نقتە يە وارمالى، توركلوك، اۇزونە اۇزگو سىياسال، ائكونومىك، كولتورل، تارىخىسل، ادبى و اۇزونە اۇزل يئرلەر دە بىرلىنى منىمسىجك و باشقا فرقلىكلر ايلە دە يرايش وئرىشى يابىغىندا، يئنى دىرلرىنە دە يرسونما و آلماقابلىتى اولدوغوندا اولوشاجا كىدر. البتە كى بو دۇنمىن دە اۇزونە اۇزگو سۇيلىملرى اولاجا كىدر. سۇيلىم حاققىندا بىر باشقا گىرچكى اورتاييا قويماق لازىم. بعضن سۇيلىم دىرك اىقتدار طرفىندەن ويا اىقتدارىن توپلوم ايچرىسىندە بولنودر، دوغو گوج اوداقلارى طرفىندە اۇزون مشرعلاشدىرماق اوچون اولوشدورلور. ونلار تېھەن آشاغىيا دوغروسونولموش سۇيلىم اولاراق نىتلمك

مومکوندور و گئئلده تاریخی قوشولاردان یوخسوندور (اؤزنه گین؛ آذربایجان سر ایران است ویا آذربایجان ایرانین شاهداماری). اویسا اؤزگورلو کچو سؤیلمه لر تابنادان تپه یه دوغرو اولوشور و تاریخی اؤنسل قوشولارا مالیکدیر.

سونوچ:

سؤیلم تاریخسل قوشولارین وار اولدوغو یئرلرده اورتا چیخان بیر توپلومسال اولگودور. سؤیلمین توپلوم کیتله لرینجه آنلاشماسی و بیر گئرچک اولاراق قبول ائدیلمه سی گر کیر. سؤیلمی اولوشدوران آنلامین آلت قاتمانلاری گر کن بیلگی و آنلامالار ایله دولدور دوغولدا، سؤیلمین دینامیک گوجو آرتماقدا و قیریلقانلیق درجه سی آزالماقدادیر. آذربایجان دا هارای هارای من تورکم و "تورک دیلینده مدرسه اولمالیدیر هر کسه اولماق اوزره ایکی سؤیلمدن سؤزاتتمک مومکون و بونالارین آلت قاتمانلارینی جیدی آنلامدا تانیملانماسینا گرک دویولماقدادیر.

قایناقلار

Adams, R. (2018, January Sunday/ 01/28/2018). Critical Legal Thinking/ Michel Foucault: Dis-course. Retrieved January Sunday/ 01/28/2018, 2018, from <http://criticallegalthinking.com>:

http://criticallegalthinking.com/2017/11/17/michel-foucault-dis-course/?utm_content=buffer1bbfd&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer

◀ میلی قووولرین ایچینده سیاسی دیالوق هانسی یئر آلیر؟

بابک آزاد

رقیبلرین فیزیکی یوخلوغا چیخاریرلار. منیم مقصدیم بو یازیدا سیاسی دیالوقو آراشدیرماقدیر. بری باشدان قئید اتمه لیم کی، سیاسی دیالوقون عومومی و فردی خصوصیتی وار.

بیرینجی فردی خصوصیتدن دانیشارکن، فردین تحصیلینی، اونون یاشینی، یاشایش تجروبه سینی و هامسیندان اؤنملی اونون پسیخولوژی ساغلاملیغینهنه میتری رول اوینادیغینی بیلدیرمه لیم.

ایکینجی اساس حساب اتدیگیم سیاسی دیالوقون خصوصیتی عوضوی اولدوغوموز ایجتیماعیتین ماهیتیندن سؤز اچماق اولار. بیر ایجتیماعیت هر اندازه مدنی اولور، او ایجتیماعیتین عوضویله ده مدنی اولورلار. اونلار سییاستده سیاسی داوانیشدا سیاسی دیالوقو اهمیتلی حساب ائدییرلر و بو یئرده اونوقیمتندیریرلر.

اما بیر ایجتیماعیت کی، هر اندازه گئری قالمیش اولور، ینی فنودال تفککورلو اولور، و ایجتیماعیتین عوضویله ده سیاسی دیالوقو دوز معنادا اپاریب اؤز پرولئمترین هلال ائده بیلیرلر. نهایت، شخصی مسلهلر — بیر بیرینه ایتیهام وورما، کلان داواسی سیاسی دیالوقون یئرینی توتور.

بیز گونکی آذربایجانلیلار اوزون مودت آنجاق توتالیتار سیستئمه میلی ظولمه معروض قالمیشیق و بو ایستر... ایستهمز بیزیم سیاسی داوانیشیمیزدا اؤزونو نشان وئیریر. و بئله اولان بیر زماندا سیاسی دیالوقدان ایستیفاده ائدهرک اؤز پرولئمیمیزی هلال اتمه ده چتینلیکلر توره دیر. اما اونوتمایاق کی،

تمام تجروبه لیر نشان وئیرر کی، چئشیدلی ساحه لرد، ینی ایقتیصادی، سیاسی، مدنی و س. ساحه لرده ترققی و اینکیشاف او زمان مومکوندور کی، اینفورماسییا اوزرینده مونوپول اولمایا. بیر یئرده کی، آزاد شراییطده اینفورماسییا یارانیرونون اوزرینده پولومیکا یوروتمک مومکون اولور. اینفورماسییا ایصلاح اولور و نهایت کامیلشیر، ترققییه سبب اولور. ائله بو سببه گؤره دیالوق هانسی ساحه یه عایید اولماسیندان آسلی اولمایاراق، حدسیز بؤیوکهمیتدایشیر. سؤزومو سیاسی دیالوقون اوزرینده جملشدیریب داوام ائدیرم. بورادا خاطر لاتمالیام کی، سیاسی دیالوقو سیاسی شانناؤلا، شخصیتپرستلیک، یالتاقلیق و س. بو قیبلدن اولان منفی حاللاردا ناپیرمالییق. سیاسی دیالوقون دئموکراتیک دوشونجه سیستئمینده بؤیوک یئر آدیغینی ایلک اول دئمه لیم. اما سیاسی شانناؤ، شخصیتپرستلیک، یالتاقلیق توتالیتار سیاسی سیستئمین نتیجه لردیر.

اگر دئموکراتیک بیر سیاسی سیستئمه سیاسی دیالوق، موباحیته، فیکیر آلیش — وئریشی ایله اینسان چالیشیر اؤیرنه و هم ده اؤیرده و اطرافدا کیلاری قانئتمکله دستکلرینی قازانیب اؤزونو هاقلی نشان وئره. بیر دئموکراتیک سیاسی سیستئمه سیاسی قودرته چانماغین اصیل قایداسی بودور. اما بیر توتالیتار سیستئمه شخصیتپرستلیک، سیاسی شانناؤ و یالتاقلیق ایستر کی، هر قیمته رقیبلری میندان چاخارماق و بیر فرد، یاخود بیر دسته اؤز مقصدینه چاتماق اوچون، حتی بعضی چتین شراییطده اؤز

شەرق دە ئىلىك دۆمۈكراتىك رېسپوبلىكا بېز دە، بىنى
 آذربايجاندا يارانمىشدير و هله بو گون اۆندە گىئىن
 اوروپانىن دۆمۈكراتىك اۆلكەلرىندە قاديانلار بىن
 سىچكى حوقوقو اولماياندا بېز دە بو حوقوق اولاردا
 وقرىلمىشدير. مېتالاردان بو نىجەنى الماق اولار كى،
 اگر بېز سىياسى دىالوقو دوزگون فورمادا اپارا
 بىلمىرىكە، اصلى سبب فردى عامىلدىر. بو سببىن
 دىرادى اۆزوموز دە آختارماليىيق، نىكى عوضو
 اولدوغوموز ايجتىما عىتدە بوخ.

اوجونجو قئىد ائدەجگىم مسله اوندان عىبارتدىر كى،
 دىالوق چىشىدىلى ساحە لردە فرقايدى، توتاق كى،
 اگر ادبيات، تىبب زمىنىن دە اولسا، بىر ساغلام دىالوق
 قويماق چوخ راحتدىر. بو گون آنجاق بىر اۆلكە نىن
 چرچوھەسىندە بوخ، بىن الخالق عالمىن بو ساحە

نىن موتخەسىسلرى،
 عاليملىرى بىر بىرى ايله
 علاقهساخلايب دىالوق
 اپارىلار. ان اساس مسله
 كىمى اونو قئىد ائتمەلىگىك
 كى، بو زامان هئىچ كس
 هئىچ كسىن يىرىنى دار ائلمىر.

اما سىياسى دىالوق فرق ائدەدىگى اوچون و هم دە
 سىياسىستە اودوب، دوزماق فاككتورو وار. اونا گۆرە دە
 سىياسى دىالوقا پارانلار آنجاق قوز نەلر و اۆبەدەلر مئىدانىنا
 چىخمىرلار. اولاردا سىياسى رىقى مئىدانىن چىخارماق
 نىتى دە وار. ائله بونا گۆرە دە غرىبە دئىيل كى،
 بعضىلى سىياسى دىالوقلاردا ائتىكانىن از اولماسىندىن
 شىكايتلە نىرلر. البته، ائتىكانىن از اولماسىو معنادا دئىيل
 كى، سىياسى دىالوقدا شىختىپرستلى، يالتاقلىغا گر ك
 يئر وئرىلە. بىز آنجاق نىسى باخمالىيىق، موطلق
 بوخ.

مىلتىن رئاكسىياسى، بىنى، سىياسى شانتاژا سىياسى
 دىالوقا فرق قوبوب، سىياسى دىالوقا دستك وئرىب و
 سىياسى شانتاژا بىسلەمگى چوخ اهمىتلى رول
 اونايىر سىياسى داوانىشدا. مثلا، دونيانىن آزاد اۆلكە
 لرىندە سىياسى شانتاژا اىرافلى قروبىلارلا عايدە اولور و
 بو سىياسى اپارانلار مىلت ايجىندە چوخ راحت

تجرىد اولونولار. دئىك اولار كى، سىياسى شانتاژا
 اپارانلار باشقاسىنى سىياسى شانتاژا بىنقوربانى ائلمەزىن
 اول اۆز بو سىياسىتىن قوربانىنا چئوربىلر. اما چوخ
 تأسوف كى، بىز آذربايجانلار ايجىندە بو شانتاژا
 سىياسىتىنە فارشى گوجلو رئاكسىيا گۆر مور و
 آذربايجانىن سىياسى شانتاژا بىنقوربانىنى راموشترى وار.

شانتاژا سىياسىتىنە فارشى اولماق بىر اخلاقى مؤوزو
 دئىيل و بورادا آداملار بىن باخشى و با بىسلىبىگىن
 صۇخبت گىتمىر. بى يىردە كى، سىياسى دىالوقون
 يىرىنى سىياسى شانتاژا توتور او بىنقورماسىيا كى،
 چىشىدىلى ساحە لردە لازىمىدىر باش تاپماق غئىرى
 مومكىن اولور، بو دا اۆز يىرىنە بىزىم مىللى
 منفىمىز يىتلەو كە يە سالىر. ائله بو نۇقتىنى نىزىن
 اوروپا اۆلكەلرىنە باخاق، اگر بوردا سىياسى شانتاژا

حدىندن آرتىق آزدىر. بو
 اولار بىن باخشى آدم
 اولدوقلار بىنا بوخ، بلكە مىللى
 منفىلرىنى تانىيب اولار
 قوروماق دىر.
 دۆردونجو و سونونجو دئىك
 اىستەدىگىم مسله سىياسى

**اگر بىز سىياسى دىالوقو دوزگون
 فورمادا اپارا بىلمىرىك، اصلى
 سبب فردى عامىلدىر. بو سببىن
 دىرادى اۆزوموز دە آختارماليىيق،
 نىكى عوضو اولدوغوموز
 ايجتىما عىتدە بوخ.**

دىالوقدا ائتىكانىن ائدىغى يىرونو تاما قىدىر. چونكى
 سىياسى شانتاژا آنجاق مىللى منفىلر يىرە دوشمور،
 بعضا فردلر دە بو سىياسىتىن قوربانى اولور و بعضا
 اونون عايلەھسى، عقربەلرى دە بو سىياسىتىن ماددى
 و معنوى خسارت گۆرورلر. بو سببە گۆرە بو گون
 ائتىكا بىر بىلگىدىر كى، اونو اونوئور سىتتلىردە
 خوصوصى اۆبە نىرلر. و ائتىكانىن رابىطە سى هر
 مؤوزو ايله آراشدىر بىلر. مثلا، ائتىكا و اطراف موھوت،
 ائتىكا و اىنترنىت، ائتىكا و سىياسىت و س.

سۆزومو بىتيرىر كىن تىجە اونو دئىك اىستە بىرم كى،
 سىياسى دىالوقلا سىياسى شانتاژا ا بىرماق و مىللى
 حر كاتدا سىياسى شانتاژا يىر وئرمەمك. اول بىلر كى،
 او آداملار سىياسى شانتاژا پارانلار دوشمىن اگىتلىرى
 اولار. چونكى اولار بىن قورخوسو بىزىم مىللى
 بىرلىككە نىرە مىللى بىرلىبە دە آنجاق سىياسى دىالوقلا
 بىتىشە بىلر كى، نىكى سىياسى شانتاژا لا...

امیر مردانی

آذوخ سوزجوسو

دښیښیمی/کلنمه سی زامان آلیجی و تدریجی پروسه ډیر. آنجاق، بو سوره ایچینده هر زامان بیر بویوک سورغو ایشاره تی ده اورتاذا اولور و سورغویو بالئیش بانیتلاماق ایسه بعضا میلی حرکتین طالئعینی بنله دښیشدیره بیلیر. بو یازیدا توخوندوغوموز قونو بوندان عیبارتدیر: سویله ممیمیز گونجه للشیرسه، حرکتین آدیدمی دښیشدیریمه لیدیر؟!

هر نه دن اونجه، سویله م نډیر؟ سویله م (گفتمان)

فرانسیز Discoursه ولانینجه Discursus

کلمه لریندن آلیان، لغوی معنادا دانیشیق، نطوق، صوحیت آنلامینی داشیبیان عیبارتدیر اما تاریخ بویو بونلاردان علاوه فرقلی تعریفلرده وئرلمیشدیر. بو عیبارتین جانلانماسی و گنیش شکیلده سوسیولوژی و

آنترپولوژی نین فرقلی

بویوتلاریندا قوللانیلماق تاریخی ۱۹۵۰ جی ایلره یتیشیر نجه کی ۱۹۵۲ ایلینده سویله مین سوسیولوژیک آنالیزی نی "رتلیگ هریس" -ین "سویله م آنالیزی" -نده گوره بیلیریک، "تئون ای. ون دایک" -ین تعریفنه باخاراق، دئمک اولار سویله م اینسانلارین (سیاسی-ایجتیماعی اکتیویستله رین) دوشونجه و فلسفه لرینی پایلاشماق دلی و شیوه سی ډیر. "مک دانل" -ین دوشونجه سینه گوره ده هر بیر سویله م ایجتیماعی ماهیت و ستروکتورا

هر جانلی ذاتین آرزوسو اولان 'آزادلیق' ډیر. آزاد یاشام حاققینی الده اتمک اوچون تاریخ بویو سایاکلمز قدر ساواش اولوبدور میللتلر/دولتلر آراسیندا و ظولم اولدوقجا، آزادلیغی آلیان واردیرسا، بو ساواش بیتمه یه جکدیر.

"دموکراسی اوچون ساواش"، "دموکراتیک ساواش"، "ساواش دا دموکراسی" و بونلارا اوخشار فرقلی باشلیقلارلا یازیلان عیبارت/سویله م لر هر بیرسی چئشیدلی بولوملره عائیید، حاققیندا یازیلان بوزلرجه مقاله و آراشتیرما اولموشدور. ساواش (موباریزه) تاریخی اینسانین بارانیشینا بنله چاتیرسا، دموکراسی و ساواش (موباریزه) آراسیندا اولان ایلیشگی سون یوز-ایلله رین و اوللیکله چاغیمیزین اساس دانیشایله جک ایجتیماعی/سیاسی قونولارینداندیر.

دیگر اونملی قونویسه، هر جانلی ذاتین آرزوسو اولان 'آزادلیق' ډیر. آزاد یاشام حاققینی الده اتمک اوچون تاریخ بویو سایاکلمز قدر ساواش اولوبدور میللتلر/دولتلر آراسیندا و ظولم اولدوقجا، آزادلیغی آلیان واردیرسا، بو ساواش بیتمه یه جکدیر.

گونئی آزیباجان دا واراولان سیاسی-ایجتیماعی "میلی حرکت" ه گله لیم. میلی حرکت ده هر بیر جنبش کیمی زامان زامان سویله ملر سچیمیشدیر، داشیمیشدیر، یئری گلیرسه دښیشیر، لازیم اولورسا "آلت سویله م" (خرده گفتمان) یارادیر سچدیغی سویله ملرینی درینلشدیرمیشدیر. بو سنتز چوخ جیددی، دقیق، سهو آلمایان بیر ایش ډیر. یالئیش سویله م، میلی حرکتی "بیر عیدده نین حرکتی" ائده بیله ر و ائله او اوچون ده سویله م

صاحب‌دیر و حرکت‌گر (جنبش) این گنیش‌نامه سی اوچون جامعه ده مئیدان یارادیر.

دیقته آماق گر کیر هر چاغ و هر توپلوم زاماننا عائیید اولان سویله ملری واردیر و جامعه ده باش وئرن هر اولای دا، اونا باغلی اولان سویله م ایچینده تعریف اولونور آنالیز ائدیلیر.

بئله لیکله سویله ملره دایالی اولایار یارادیلیر، اولایارلا سویله مله ر گوجلہ نیر یا محو اولونور. یعنی، توپلوم دا یایی یاراتماق یا خود یاییلاری سوستاتماق اوچون سویله ملر قوللانیلیر. گئنله بیر سویله مین باشاریلی اولماسی اوچون ۳ اوزللیگی اولمالیدیر. ایقناع ائدیجی اولمالی، بئله لیکله اوز منطقی / ایدئولوژیک اینسیجامینی ساخالیر. دوغولاری نظره آلمالی، بئله لیکله دوغولاری قوللاناراق توپلومو یئنی یاییلاری قبول ائتمه گه حاضیر لاییر. سنتلر، عادتلر و کوتله وی اینانجلار بو کاتئگوریده یئرلشدیریلیر. و نه‌اینده یاییلاشم / پروپاگاندا گوجو اولمالی، سویله مه ان اویغون دانشیق شیوه سی نی سئچه رک توپلومدا دئییشیکلیگه حاضیرلیق آپارمالیدیر.

وورغولاندیغی کیمی، گونئی آذربایجان میلی حرکتی ده دیگر حرکتلر کیمی فرقلی زامانلاردا گنیش‌لنمک و یایغینلاشماسی اوچون توپلومسال دورومو نظره آراق، ماهیتینه اویغون سویله ملر سئچمیشدیر. میلی حرکتین ایسته گی، ساده دئسه که "اوز موقددراتینی تعیین ائتمه" عونوانی آلتیندا گونئی آذربایجان دا یاییلاری "حاق ایستکلرینه" چاتتیرماقدیر.

بو «ایستکلر» ی بیر چوخ ساحه یه بؤلمک اولار. کوتلورل، ائکونومیک، سیاسی، ائتیتمسل و اونلار جا آیری آیری بولوملر، مینلر اورنکدن بیر نئچه سی دیر.

هر میلی فعال بو بولومله رین بیر نئچه سی نی اوزونه باش ایسته ک سئچیب چالیشسادا، میلی حرکتین تمل ایسته گی و میلی فعاللارین آنا چالیشماق ندنی «میللتین بوتون حاق ایستکلری» نین الده ائدیلمه سیدیر. ائتشیجینسلرین

حاقلارینی ساوونماق همان قدر بیر میلی فعالین گوره ویدیر کی آنا دیلینده مدرسه طلبی.

آنچاق، سویله ملر دئییشیلدیغی زامانلار، داها دوغروسو هر سویله مین میلی حرکت وریندن داها جیددی شکیلده گوندمه گلدیغی سوره، بعضا گورونور کی یئنی سویله ملرین گلمه سی میلی حرکتین ایدئولوژی سینیده ائتگیله ییر، کولگه یه سالیبر. میللتجیلیگ (ناسیونالیزم) یئرینی یئنی گلن سویله مه وئیرر و یالنیشلیقلا سویله م ایدئولوژی یئرینه ایشله نیلیر. دئموکراسی نی نظره آیین. فرقلی تعریفلر و مئتودلارینا باخمایاراق، دولتی / ایستتمی بوتتمک شیوه سینی ایضاحلایان دموکراسی البته کی هر زامان آذربایجان تورک میللتینین ان بویوک دغدغه لریندن اولموشودور.

آذربایجان تاریخ بویو بیر چوخ قیام و اینقیلابلارلا دموکراسی اوچون ساواشمیشدیر و گرچکدن ده ان آزی اورنادوغودا باشدا اولان میللتلر دندیر. آنچاق، میلی حرکتین ایسته گی صیرف و یالنیز "دموکراسی اوچون ساواش" دئییلیر و دموکراسی نی الده ائتمک، دیگر ایستکلریمیزی ده آماق دئتمک دئییلیر. بیر چوخ زامان، دیگر میللتلرین ایستیماری (سومورگه چیلیک) ائله آذا دئموکراتیک اولکه لر و دموکراسی آدینا یورودولموشدور. نئجه کی بیر چوخ دئموکراتیک آدینی داشییان و بعضا دئموکراسی تعریفلرینه دایالی "دموکراتیک اولکه لر / ایستتملر" - ده میللتین بوتون حاق ایستکلرینی وئرمه ییرلر. سون اورنکی، کاتالان حادثه لری و ایسپانیادا کاتالانلارین اوز موقددراتینی تعیین ائتمه حاققی - "ندان محروم قالمالاریدیر. دئمه لی، دموکراسی، آذربایجان دا اولان سیاسی حرکتین (میلی حرکتین) ایستکلریندن بیریدیر، هامیسی دئییلیر.

بو مساله یالنیش شکیلده دیقته آئندیققدان دولایی، نه یازیق کی بعضا بیر سیرا میلی فعاللاردا ائتگی بوراخمیشدیر. بیر زامانلار (اوزللیکله ایراندا یاشیل حرکت باشلانیدیغی چاغ) گونئی آذربایجان میلی حرکتی، گونئی آذربایجان دموکراتیک حرکتی آدلاندیریلدی! یعنی، ایران ایچینده اولان سویله م

بیزی اتگیله دی هئج، حرکتیمیزین آدینی بئله دئیشدیرمه گه آپاردی. یوخاریدا قئید اولوندوغو کیمی هر سووله م باشاریلی اولدوغو اوچون ۳ فاکتورا صاحب اولمالیدیر و اونلاردان بیرسی تبلیغات و پروپاگاندا گوجدور. یاشیل حرکتی نین دئوآسا تبلیغات گوجو میلی حرکتین بوتونلگونو اتگیله مه سه ده، بیر نچه موددت میلی حرکتده دالغالار بارتماغا ناییل اولدو، میلی حرکتین کوتله وی گوجو بو دالغالاری زامان اچینده یوخ اتسه ده بیر نچه واخت سونرا، "دموکراسی" نی میلی دوشونجه یه (ناسیونالیزمه) آلترناتیو کیمی گوسترن دالغالار اوزونو آیری شکیلده اورتایا قویدو. گونئی آذربایجان میلی-دموکراتیک حرکتی!

البته کی بو جومله/گزاره یی قوللانان بیر چوخ میلی فعالین کسینلیکله یاخجی و گوزل نیتلری اولموشدور. نینلره "آذربایجان میلی حرکتی دموکراسی یه اینانیر، دموکراتیک سیستم قورماقدان یانادیر" گزیر. آما، یوخاریداکی جومله بو نیته عائیید دئییلدیر و بو نیتی داشیمیر. یوخاریدا قئید اولان جومله دن بئینلره گلن ایلک آنلاییش بودور: "میلی حرکت اوزلوقونده ناقصدیر، غئیری دموکراتیکدیر و او اوچون ده یایننا دموکراسی نی اک گتیرمه لیبیک."

"وطنداش میللتچیلیک یالیرال ناسیونالیزم، Civicnational-ism" سی آرت نیت ایله "میلی-دموکراتیک" ترجمه اتتمک هانسی اساس و مینادا اولموشدور؟ هدف، ناسیونالیزمی یئترسیز و ناقص گوسترمک، دموکراسی نی میللتین قورتاریجی سی کیمی سونماقدیر. بو حالدا ناسیونالیزم، غئیری دموکراتیک (دئموکراسییه اینانمایان) و گئریجی بیر ایدئولوژی کیمی میللته تقدیم ائدیلمیر، دموکراسی میللتی ناسیونالیزم ایندن (ناسیونالیستلر/میللتچیلر ایندن) خیلاص ائدن بیر یول کیمی گورونور. شاشیرتیجی دئییلدیر اگر بیلسک بو دوشونجه نی تقدیم ائدیبا یایانلارین بیر چوخو، ایران مرکزی دوشونجه یه باغلی اولان فعاللار و یاشیل حرکتی زامانیندا دا آینی توتومو سرگیله یندریدیر. میلی حرکتلر عمومیتله ایچ ماهیتلریندن دولای دموکراسی اوچون ساواشین

باشلانقیج نوقطه سیدرلر. ناسیونالیزمین ایناندیغی "حق تعین سرنوشت اوز موقددراتینی تعیین اتتمک" حاققی الده ائدیلمیسه، ذاتن دموکراسی نین پایالاری قورولموشدور. اگر بیر میللت میلی حرکتینه دایالی (ناسیونالیزم) اوز دولتینی قوروب، آما سونراسی دموکراسی نی ساخالایلمه بیرسه بو ناسیونالیزمین سهوی دئییلدیر. ذاتن میلی حرکت میلی دولت قورولدوقدان سونرا ایشی بیتیر حرکتی سونلانمیشدیر، نجه اولاییلیر سونلانمیش بیر حرکتی اوندان سونراکی اولایلار سورمولو بیله ک؟!

بو لیسته یه باشقا آدلار/آلت سووله ملر ده علاوه اولاییله ر. اورنک اوچون سون بیر ایکی ایلمه "مدنی" کلمه سی نی ده بیر چوخ یئرده "میلی فعال/فعال ملی" ایله بیرلیکده گورمکده بیک، سانکی "میلی فعال" دئینده دوغرو دئییلیمیش، بیز غئیری مدنی اینسانلار گورونوروک! البته کی ایندییه دک بوتون میلی فعاللارین چالیشمالاری نورمالارا اساسا "مدنی فعالیت" کانتگوروسینده یئرلشدیریلیر آما بو او دمک دئییلدیر کی بونو آراج ائدره ک "میلی" کلمه سینه کولگه سالینماغا ایزین وئرلیسین. آذربایجان میلی فعاللاری، مدنی فعالدیرلار و آذربایجان میلی حرکتی، مدنی حرکتدیر آما بو حرکتین آدی یالنیز و یالنیز بیردیر، "آذربایجان میلی حرکتی". "فعال میلی-مدنی" دئییه رک و "فعال ملی" دئمه گی ییس/یالنیش گورستمکه چالیشانلار یئنه ده میللتچیلیگه رقیب دوشونجه اورتایا آتیلار. بو دفعه، اونجه کی دفعه لردن درس آلاراق چالیشیرلار میلی فعاللاری ایلک باشدا ایکی یئره بولسونلر، مدنی و غیرمدنی فعال! سونراکی آدیم، غیرمدنی فعالیت قینایاراق میللتچیلیگی "اشیریحیلیق" گورستمکدیر. نجه کی بو ایش نجه و اختدیر باشلامیشدیر و میلی حرکتی اشیریحیلیغا محکوم ائدنلر اورتایا چیخمیشلار. و بوندان سونراکی مرحله ده، "میلی دوشونجه یالنیشدیر و یئرینه یوموشاق، کیمسه یه توخونمایان غئیری جیددی آما "مدنی" فعالیت اتتمه لیبیک" سوزو/سویله می اورتایا آتیلاجاقدیر. بونو اون گوروب، ایندین حاضر اولوب،

فیکیر گوجونه سیلا حالانمالیبیق.
سون سوز، یاشاسین "گونئی آذربایجان میلی حرکتی"،
یاشاسین "میلی فعاللار"، یاشاسین "میللتچیلیک".

قاینقالار:

فرقانی، محمد مهدی؛ فصلنامه پژوهش و سنجش، ۱۳۸۱،

شماره ۳۲

بشیر، حسن؛ تحلیل گفتمان انتقادی، چاپ اول

ون دایک، تئون ای.؛ مطالعاتی در تحلیل گفتمان

خجسته، حسن؛ نظریه گفتمان و رادیو

◀ گونئی آذربایجان میلی حرکتی سؤیلمینده قاورام قارماشیلیغی

بابک شاهد

اولوب اؤز لرینی منسوب بیلدیکلری ایدئولوژیگه جان باهاسینا آندانقیقلاری گؤرونمکدیر. بو ایکی اثیلیمین توپلومون ایچینه گیرمه سیندکی باشاریلی یؤنو اؤزونه اؤز گو قاورام، تاریخ و گله جک افق سوناییلمسینده اولموشدور. اسلامجی ایدئولوژی عاشورا موتیواسیونو ایله اسلامی انترناسیونالیسم تملینده تاریخ یازماقلا گونئی آذربایجان تورک انسانیتین کیملیک اولوشومونو ائتکیله یرک سوسیالیست دوشونجه غدار حؤکومانلارین ظلمونه قارشى ائتسیتلیک اوموندو ایله تورک انسانینی مجادله یه دعوت ائتمیشدیر. بیرئی حاققلاری مرکزلی لیبرال سؤیلمین هر هانسی بیر وارلیغی سؤز قونوسو اولمایان بو تاریخی سورجده ایران اسلام جمهوریتینین قورولماسی و سووویتلر بیرلیگینین داغیلماسی بو گئدیشادا عطف نقطه سی تشکیل ائندی.

ایران دؤریمی ایله ایران اسلام جمهوریتی تین قورولماسی مشروطیت دؤریمی دؤنمیندن بری سیاسیلشن اسلامجی دوشونجه یی اقتدارا گتیرمیشدیر. اسلام صدردی تاریخیندن بری ایلک دفعه دولت صاحیبی اولدوقلارینی دوشون شیعہ مرکزلی اسلامجی دوشونجه هر هانسی بیر بوروکراتیک تجربه لری اولمایان ایده آلیست اسلامجی گنجلری سیاسی گوج و نفت پاراسی صاحیبی ائتمیشدیر. اؤز لرینی اسلامی عدالتی دنیا یا یاییب مهدینین گلیشی اوچون دنیایی حاضرلاماقلا گؤرولی حس ائندن بو قوشاق بوروکراسینین

چاغدش ایران سیاسی تاریخی عدالت و اؤز گورلوک قاوراملارینین مجادله سی ایله سوره گلن بیر تاریخ اولراق کیملیک مرکزلی مجادله لر اؤز گورلوک تملینده شکیلنلرک ائتسیتلیک مجادله سی عدالت تملینده شکیلنمیشدیر. مشروطیت دؤریمی ایله چاغدش دگرلر چئوریسندہ آنلام تاپان بو قاوراملار توپلومون مجادله دنیمایگینه ائندیگینده ایدئولوژیک اؤرگوت، سؤیلم و آخیملاردا اؤزونو گؤسترمیش، ایران سیاسی تاریخی اسلامجیلار و سوسیالیستلرین ایران سیویل توپلومونو اله گئچرمک اوچون رقابتینه صحنه اولموشدور. بو چرچئوه ده گونئی آذربایجان جغرافیاسینین چاغدش سیاسی تاریخینده میئدانا گلن قاباریق اولایلار اینجه لندیگینده بنزر چیزگیده ایلرلدیگی گؤرونمکده دیر.

گونئی آذربایجان سیاسی تاریخی مشروطیت دؤریمیندن بری سوسیالیزم و اسلامجی اؤرگوت، دوشونجه و آخیملارین رقابت صحنه سی اولراق هر ایکی اثیلیم گونئی آذربایجان انسانینی اقتاع ائدرک سیویل توپلومو اله گئچیردیکدن سونرا گوج تکلینه دوغرو حرکت ائتمک ایسته میشدیرلر. بونون آچیق اؤزنگی گونئی آذربایجانلی تورکلرین اسلامجی و سوسیالیست اؤرگوتلرده وارلیغی و بو اثیلملرین چاغدش تاریخ بویونجا گونئی آذربایجان توپلومونو ائتکلمک بئجربلیدیر. ایران سوسیالیزمی تاریخی هائبله ایراندا اسلامجی حرکتین تاریخینه باخیلدیغیندا بیرچوخ اؤنجه آدین تورک کؤکنلی

اولوشوب، توپلوم گئدرک بوخسوللاشاراق اورتا طبقه يوخ اولدو. ان اؤتملى اؤزليگى يئنى دوشونجه لره اچيىق اولماق اولان اورتا طبقه نين يوخ اولماسى ايله هر هانسى بير مكاينز مايا جواب وئرمك يو كومولوگو اولمايان يئنى اولوشان تصنعى طبقه، توپلومو چؤكوشه گوئورر ك ايرانى يانليز اورتاچاغ بؤتيملرله قياسلانابيله جك بؤتيملرله اداره ائتمه به چاليشدى. بو بؤتيم بيچيمى ايراندا كيمليك سورونونا يول اچاراق ايرانين چئشيدلى بؤلگه لرينده يئنى توپلومسال كيمليك لر ين اورتايا چيخيشينا سبب اولدو. شيعه مركزلى اسلامچى دولت آنلايشيندان اوسانان ايرانليار ان ال وئريشلى كيمليك اؤز نلره سيغينديلار. ايرانين فارس بؤلگه لرينده لايىك ميليتچيلىك و اسكى ايران اؤزلىمى يو كسلر ك ايرانين قوزئى باتيسيندا ياشايان گوئى اذربايجان تور كلرى ايچينده تور كلوك ائترناتيوو كيمليك اولاراق جانلاندى.

بو سوره جه پارائل اولاراق ايران دا كؤكلو بير گئچميشه صاحيب اولان سول دوشونجه سوويتلر بيرليگى نين داغيلماسى ايله تاريخسل چؤكوش ياشادى. دنياين گئرى قالميش بير چوخ اؤلكه سى كيمي سوويتلر بيرليگى ئى اتويىك دولت گوئن ايرانى سولجولار دمير قاييلار اچيلديغيندا ائشيتلىك آدينا ياييلان روس ميليتچيلىگى قارشيسيندا چاره سيز قاليب گئچميشلرينه يانيت تاپاماديلار. بو دورومدا چاغداش ايران تاريخينين تمل داشلاريني اولوشدوران اسلامچى دوشونجه و سوسايلىزم آرتيق ايران توپلومونو اقتاع و اتكىلكم كوچونو ايتير ميشدى.

بو سوره جه پارائل اولاراق ايران دا كؤكلو بير گئچميشه صاحيب اولان سول دوشونجه سوويتلر بيرليگى نين داغيلماسى ايله تاريخسل چؤكوش ياشادى. دنياين گئرى قالميش بير چوخ اؤلكه سى كيمي سوويتلر بيرليگى ئى اتويىك دولت گوئن ايرانى سولجولار دمير قاييلار اچيلديغيندا ائشيتلىك آدينا ياييلان روس ميليتچيلىگى قارشيسيندا چاره سيز قاليب گئچميشلرينه يانيت تاپاماديلار. بو دورومدا چاغداش ايران تاريخينين تمل داشلاريني اولوشدوران

گرچگى نه دير و چاغداش دولتلىر نئجه اداره ائديلىر؟ بيلمه دن دين كتابلاريندا ماللار طرفيندن يازيلان اؤيرتيلرى باتى نين اورونو اولان دولت آنلايشينا اويقولاماق ايسته ديلر. بونون نتيجه سينده دولت اداره سينده تخصص اؤتم ايتيريب دئوريمه تمهد بيرنجى قوشول اولدو. دنياين گرچكليكلرى، بورو كراسى نين گوچو، توپلومون بيريكميش تاريخى حافظه سى و بيلمين اؤتمى گوؤز آردى ائديلىر ك ايران اسلام جمهوريتينين وار اولوش فلسفه سى انكار اوزرينده قورولدو. گئچميش تاريخ و تجربه لر انكار ائديلىر ك هر شئى اسلام صدرى تاريخى ايله قياسلانيب اسلام صدرينده عربستاندا اويقولانانلار بوگونكو ايران توپلومونا اويقولاندى. بئله جه ايران دئوريمي بوتون دئوريملر ين عكسينه ايلريگه بير اديم اولماق يئر ينه گئريگه آنلايش اولوب ايران دولت گلله نكى شيعه فقهي ايله اداره اولونماق ايسته ندى.

اسلام جمهوريتى تين توپلومون اداره سينده اويقولامالارى دئوريمين ايلك باشدا وعده وئردىگى شعارلارا اويماييب تماما عكسينه عمل ائتديگيندن سونرا ان آز يوز ايل بيريكيمى اولان شيعه مركزلى اسلامچى دولت آنلايشيندا چؤكوشه سببيت وئردى. دولت اداره سينده چؤكوشه اوغريان شيعه جى دوشونجه اؤنجه اؤز گورلوك داها سونرا رفاه و گئچيم استاندارلاريني ايراندا ياشايان انسانين ايندن آلدى. بوتون جنايتلر اسلام آدينا اولوب بوتون قيسيتلامالار اسلام اوچون ياپيلديگى ادعا ائديلىر ك اسلام دگر لرى اوچون دئوريم پايان ايران انسانى بوتون حاقسيزليقلاردان اسلامچى دوشونجه يى سوروملو توتدو.

دئوريم سونراسيندا موتورسيكلت ايله دولت مركزلى و باخانليقلارا گيرن اسلامچى گئجلر بنز و لوكس ماشينلارلا بينالاردان چيخيدقدان سونرا راحت پارا قازانماين داديني آلب خيال ائتمه ديكلىرى ياشاما اولاشينجا دولت اداره سيني باشقالارى ايله پالاشماق ايسته مه ديلر. بونون نتيجه سينده ايران توپلوموندا تصنعى بير طبقه

اسلامجی دوشونجه و سوسیالیزم آر تیق ایران توپلومونو واقع و اتتیکلمک گوجونو ایپتیر میشدی.

گونئی آذربایجان میلی حرکتی بو چوکوش و بیختنتی اوزربنده اورتایا چبخاراق گونوموزه قدر گونئی آذربایجان توپلومو سوسیولوژیسینده یوکسلرک ایلری گلمیشدیر. آنجاق بو یوکسلیش ملی کیملیک آدینا توپلوم ایچینده فارس ملتچیلیگی و تورک کیملیگنینن آشاغیلانماسینا قارشسی اولوشاراق هانسی قاوراملار اتتشیلیگینده، هانسی جغرافیایا مخاطب اولاراق، هانسی تاریخن آردی اولوب نه ایسته دیگینه دائر سوموت یانتیلار وئره مه میش یانلیز چوکوشه اوغرایان توپلومسال کیملیگین اتشیگه وورومو اولموشدور.

بوگون گونئی آذربایجان میلی حرکتی آدینا یازیلان کتابلار، یازیلار، اولوشان تشکیلاتلار، خبر سایتلارینین خبر یازماق اصولو و اؤنجو آدلارین دانیشیقلا رینا باخدغیمیزدا قاورام قارماشیلیگی اچیق شکیلده اؤزونو گؤستریب بیر یول اورتایا قویوب اتتگی یاراتماق یئرینه تپگیسل دور، انمایا ترجیح اتدیگلی گؤرونمکده دیر. بو گننلمه هر هانسی بیر شخص، تشکیلات و دوشونجه یه سینیرلی دگیل و بوتون گونئی آذربایجان آد ایله چخیش ائندلر ایچینده گؤرونمکدیر. اؤرنک اوچون بوگونکو دنیا دا اوتوریته قاورامینین بشیدن تانیملانیب سیاسی اکتورلر ایله کوتله لر آراسیندا ایله تیشیم بیچیمینین دگیشدیگی بیر اورتامدا گونئی آذربایجان میلی حرکتی ادبیاتی، تشکیلاتلاری و چخیشلاریندا گنچمیش دؤنملری انیمسادلان اؤزلیکلر اؤزونو گؤستریب کلاسیک اؤرگوتلنمه آنلایشسی ایله توپلومو اتتیکلمگه چالیشیرلار. بونون ان اؤنملی سببی میلی حرکت ادبیاتینین گوجلو توپلومسال سؤیلمی اولماسینا رغما بو سؤیلمه ایاق اویدوروب تمثیلچیلیک ائده بیلن گوجلو سیاسی تمثیلچیلر و اؤزگون سیاسی باخیشین اولمایشی و دنیا دان خبر آلییلن توپلومو اتتیکلمک اوچون یئنی مئدیاتیك سؤیلم اورتایا قوبایلمه مه سیدیر. بو بوشلوق سونوجوندا ملی حرکتین انسان حاققلاری

سؤیلمی نه دیر؟ هانسی جغرافیایا خطاب ائدیر؟ ایران دا اولوشایبله جک محتمل بوشلوقدا ایران و گونئی آذربایجان اوچون نه کیمی اؤنریلری وار؟ اؤزونو هانسی تاریخن دواجمیسی بیلیر؟ بو تاریخسل اؤزنه بوگونکو سؤیلم ایله نه قدر اوبوشور؟ گونئی آذربایجان توپلومو اوچون هانسی گله جه گی وعد ائدیب نه کیمی سئچنکلر سونور؟ اورتادوغودا باش وئرن اولایلاری دقته آلاراق اؤزونو هانسی قاورام و سؤیلملرله دنیا یا تانیتماق ایسته بیر؟ و اولار جا بنزر سورو یانیتسیز قالمیشدیر.

قیساجاسی گرچک بودور کی ایران گننلینده یاشانان کیملیک سورونو نتیجه سینده گونئی آذربایجان توپلوموندا تورک کیملیگی آلترناتیو کیملیک بیچیمی کیمی اورتایا چخیمیش و گوجلو سوسیولوژیک آلتا صاحب اولموشدور. آنجاق گونئی آذربایجان ملی حرکتی سؤیلمی بیر چوخ سورویو یانیتلایا بیلمه دیگینیدن اؤترو قاورام قارماشیلیگی یاشاماقدیر.

◀ میلی حرکت و سۆیلم

ابراهیم نفیسی

گیریش

هر بیر سیاسیال و یا توپلومسال آخیم و پارتی اؤز تمل دوشونجه لری اساسیندا بلیرلی بیر سۆیلمله اورتایا گلر و منیمسه دیگی سۆیلم اساسیندا چئشیدلی سیاسی و توپلومسال دوروملاردا توتوملار سرگیلهیر. سیاسیال و توپلومسال آخیم لار و یا پارتی لرین سۆیلملری بعضا بیر توپلومسال قاتمانین ایستکلری و یاخود بیر صینفی توپلومون ایستکلری اساسیندا شکیللنیر. اؤرنک اوچون ایشچی قاتمانی نین اؤزونه اؤزل بیر سیرا ایستکلری وار و بو ایستکلرین گرچکلشدیریلمه سی دوغرولتوسوندا حرکت ائدن سیاسی فعاللار بیر سیاسی سۆیلم اورتایا قویوب و چئشیدلی اولایلار و دوروملاردا ایسه بو سۆیلم اساسیندا توتوملارینی اورتایا قویورلار. هر بیر سیاسی حرکتی دگرلندیرمک ایسته دیگیمیزده، اونون باشلانغج نؤقله سینین آرییب باشدان گئچمیشینی بوگونه قدر اینجه له مک مجبوریتینده بیک، بیر توپلومسال ایستک هاردان و نه یین بوشلوغوندان اولوشور؟ ایکینجی اشمادا بوشلوغو حیس ائدن توپلوم ایسته گینی نه شکیلده اورتایا قویور و ایشلندیگی سۆیلم نه بیچیمده اولور؟

گونئی آذربایجان دا وار اولان «میلی حرکت» ادلی بیر سیاسیال-توپلومسال حرکتی دگرلندیردیگیمیزده تاریخین هانسی نؤقله سینه بارماق قویمالیییق؟ ایستکلر نندن باشلادی و اصلینده ایستکلر نهلردن اولوشماقدادیر؟

بوگون میلی حرکت آدلانان حرکتین کؤکلرینی اصلینده سون ۲۵ ایلده دئیل اونون اؤته سینده و بلکه ده سون ۱۰۰ ایل ایچینده آرامالی و تاپمالیییق. آذربایجان دا مشروطه حرکتی و سونراسی باش وئرن حرکتلری گؤز اؤنونه آلاراق ایکی فاکتورو اینجه له مک گرکیر. «آزادلیق» و «قورتولوش» فاکتورلری هر زامان بو حرکتلرده گؤزه چارییر اما گؤرونور کی مشروطه ، آزادستان و بیشه وری حرکتلرینده گئتدیگجه آزادلیق فاکتورونه اغیرلیق ائدن قورتولوش فاکتورو داها اغیر باسماغا دوغرو گئدیر و نهایت بوگون آذربایجان میلی حرکتی تماما قورتولوشجو بیر سۆیلم اورتایا قویماقدادیر دئیرسک چوخ دا یانلیمیش اولماریق.

مشروطه حرکتینده آذربایجان، آزادلیق سۆیلمی و قانون حاکمیتی کیمی ایستکلرین یانیندا «انجمن ایالتی ولایتی یاساسی» کیمی بیر ایستگی ده اورتایا قویوموشدور. آزادلیق و یاسا حاکمیتی اوغروندا موجودیله یه قالخان آذربایجان تورک میللتی آز دا اولسا اؤز یاشادیغی توپراقلاری ایداره ائتمک حاققینا دا توخونموشلار. اؤز آنا توپراقلاریمیزدا اؤزوموزو ایداره ائتمک حاققی و گرکلی لیگینی سونرالار ۱۹۱۷ ایلینده شیخ محمد خیابانی حرکتینده و داها سونرا ۱۹۴۵ ایلینده میلی حکومت دؤنمینده حیس ائتمه گه باشلادیق.

دئمک کی آزادلیغا اؤنم وئرن آذربایجان تورک توپلومو سون ۱۰۰ ایل ایچینده گئتدیگجه اوز مقدراتینا حاکیم اولماغین اؤنمینین داها دا حیس ائتمه یه

باشلمیش و خیابانی دۆنمىندە اۆزرك بىر دولتىن اۆزبايجاندا قورولماسى و عىنىنى مسئلە نىن پىشەورى دۆنمىندە داها دا گۆزە چارىان بىر شكىلدە حىس ائدىلمەسىنى گۆرمكده بىك. بو مسئلە بوگون گونى اۆزبايجان مىللى حركتى ادى ائتىندا دگرلندىرلىپرسە قورتولوشچو بىر سۆبلمىن داها اغير باسدىغىنى راخاتجا گۆره بىلرىك.

قورتولوشچو بىر سۆبلمىن اۆزبايجان مىللى حركتىندە بىر غالىب سۆبلمە چئورلىمەسىنە رىغما چاغداش انسانى دگرلر دە بو حركتىن سۆبلمىندە يئر االمىش و اۆزونو بىر مدرن حركت كىمى اورتايا قويابىلمىشىدىر. انجاق مىللى حركت دونىامىزدا اولان هر شى كىمى نوقصان لارا و اكسىكلىكلره صاحىب دىر. بو اكسىكلىكلرى طبعى كى مىللى حركتى تمثىل ائدن سىياسى تشكىلاتلار اورتادان قالدىرماغا چالىشمايدىرلار.

مىللى حركت، ادىندان بللى اولدوغو كىمى بىر گئنىش و بىر مىللىتى تمثىل ائدە بىلە جك قدر بۇيوك چاپلى بىر سۆبلمە صاحىب چىخاراق اورتادا بولونماسى گركمكده دىر. بو حركت بوتون اۆزبايجان تولومونو اولوشدوران قاتمانلار و سىنىف لرىن سسى اولماغا چالىشمايدىر.

مىللى حركت، ناسيونالىست بىر سۆبلمە اورتايا گلە سى و تورك كىملىگى و اۆزبايجان توپراقلارىنى قوروماق اماجىيلا موجدابىلە بە اياق باسماسىنا رىغما بىر گئنىش چاپلى حركتە چئورلىمەسى اوچون مىللىتىن بوتون قاتمانلارى نىن سسى اولوب اولنلارىن گونده لىك دردلرىنى ائشسىتمەلى و سس لرىنى باغىر مالدىر. گرچى مىللى حركتىن گۆودە سىندە مىللىتچى دوشونجه حاكىم دىر انجاق بو بىر اىدنولوژىك توتوم كىمى سرگىلنمە مەلدىر. بوخسا گئندىكجه مىللىتن اوزاقلاشار و اولنلارىن گونده لىك دردلرى و اىستىكلرىنى ائشسىتمكدن عاجىز قالار. هر بىر گونى اۆزبايجان سىياسى تشكىلاتى اۆزبايجان وطنداشسىن بوتون كوتلورل و سىياسى چتىلىكلرى يانىندا تولومسال و ياشام سىخىتنى لارى اىلە دە اىلگىلنمە لىدىر. اۆرتمن لرىن ياشام

سىخىتنى لارى، اىشچى لرىن حاقلارى، قادىن لارىن ازادلىقلارى و حاقلارى، اكىنچى لرىن معىشت دورومو و مىللىتىمىزىن بوتون قاتمانلارى و سىنىفلرى نىن گونده لىك دردلرىنى و اكونومىك سىخىتنى لارىنى عكس ائىدىر مەلدىر. مىللى حركت گونى اۆزبايجان جغرافىاسىندا باشا يان انسانىن سعادتى و فارس سۆمورگه چىلگى ائتىندان قورتولماغىنى هدف توتورسا بو اىدنولوژىك بىر خاص سۆبلمە سۆيكنمكلە دئىيل بوتون مىللىتىن اىستىكلرىنى عكس ائىدىر بىر طلب ائتمككە گرچكلىشە بىلر.

سونوج

مىللى حركتە منسوب اولان تشكىلاتلارىن توتدوغو سۆبلملر مىللىتىن نە اراخسىندا قالمالدىر و نە او قدر اؤنونه كئچمە لىدىر كى اىرتىباط سورونو اورتايا گلسىن. مىللى حركت قوجاغىنى فمىنىستلر، اىشچى حقوقو فعاللارىنا، چئوره فعاللارىنا و بوتون دمكراسى تمللرىنە اىنانان اۆزبايجان وطنداشلارىنا اچىق توتمالدىر. ارتىق اىدنولوژىك دئورىم لرىن دؤنمى باشا چاتمىشىدىر و مىللىتلرى اولوشدوران چئشىدىلى قاتمانلارىن چئشىدىلى اىستىكلرى و دوشونجه لرى سۆز قونوسدور. اۆزبايجان مىللى حركتى دە اۆزبايجان تورك مىللىتىنى اولوشدوران اۆرتمللىرى، اكىنچى لرى، اىشچى لرى، اۆرتمچى لرى، قادىن لارى و بوتون سىنىفلر اىلە اىرتىباطىنى سىخ شكىلدە ساخلامالى دىر. بئله لىكلە مىللىتىمىز، مىللى حركتىن بىر سعادت و سۆمورگەدن چىخىش يولو اولدوغونو انا لايلاق.

◀ آذربایجان میلی حرکتی؛ دو یغوسال و رمانتیک سوئلیم، یوخسا مدنی و سیاسی نورملار او یغون سوئلیم؟

مجید جوادى آراز

دورملار گونئی آذربایجان دا یا اوزون سوسقونلوق دؤره لری اورتایا چیخارمیش و یا میلی گوجوموزون ملی اولمایان و حتی آذربایجانا و تورکه دوشمان اولان جریانلارا دوغرو آخماسینا ندن اولموشدور.

۹۰لاردا باشلایان آذربایجان میلی حرکتینین مدرن فازی زنگین بیر تاریخی کئچمیشه مالک اولسا دا سؤزو اندیلن قوبوقلوق دندی ایله ایلیک باشدا تپکیسل و دو یغوسال بیر حرکت کیمی داورانمیشدیر. بو دؤنمه میلی حرکتین هدفلی، استراتژیبری و تاکتیکلری تام نئت اولمامیش و حرکت داها چوخ شعاری و احساسی داورانمیشدیر.

یالینز تورک میلینین ذاتی قابلیتلی اعتباری ایله آذربایجان میلی حرکتی سرعتله گلشیمیش و اولغون بیر مدنی-سیاسی حرکت دؤنوشمگه باشلامیشدیر.

گونوموزده آرتیق آذربایجان میلی حرکتی دئمگه سؤزو اولان، جیددی طلب و ادعالاری بولونان؛ هدفلی، استراتژیبری اولان بیر مدنی-سیاسی آخیم دیر.

بوگون آذربایجان میلی حرکتینین ایچینده بیر چوخ سیاسی، مدنی و مندی قورولوشو واردیر. گونئی آذربایجانین باسغین سیاسی گوجو اولان میلی حرکت، ملتیمیزه جدی بیر اثر ناتوو اولماغا آدایدیر. آذربایجان میلی حرکتی آرتیق اولکه ایچی و اولکه دیشی معادله لرده یثرینی آماغا و تأثیرینی بوراخماغا باشلامیشدیر.

بتله بیر حرکت آرتیق احساسی داورانیش، رمانتیک یاناشما و شعاری دیل دئییل، اولوسلار آراسی

گونئی آذربایجان دا دوام ائدن میلی حرکت زنگین بیر تاریخی تجربه سه سؤیکنمکده دیر. مشروطه انقلابی، خیابانی حرکتی، آذربایجان ملی حکومتی و مسلمان خالقین جمهوریت حزبی تجربه لری چاغداش آذربایجان میلی حرکتی نین کؤکو و دایاناجغی دیرلار.

بو حرکت لرین آراسیندا ایدئولوژی و زامان فرقی اولسا دا ایچلرینده کی اورتاق یؤنلری (اؤز گورلوجولوک، چاغداشچیلیق، قانونچولوق، میلی مقدراتنا حاکمیت ایستگلی) اعتباری ایله بیر بوتون اولوب و دواملی بیر سورج اولوبلار. گونئی آذربایجانین ایچیندن نشات توتان حرکتلر اؤز زامانین ان مدرن و اونجول حرکتلری اولوب بوگون ایران آدلان اولکه نین بوتون ملتارینه اورنک تشکیل ائدیبلر. بو حرکتلر زامانین شرطلرینی دوشونموش و زامانین دیلینی ایشله دیبلر. هامی سیندا انسان و مدنی قایدالار مرکزده و محوره اولوبدور.

نه یازیق کی اورتادوغو دا تورکون گوجو و اونمینی بیلن امپریالیست و سؤمورگه چی گوجلر دواملی ملی مقدراتیمیزین اوستونده او یونلار اوینامیش تورکو گوجسوز، ایکینجی پلاندا و دارماداغین وضعیتده ساخالماغا چالشمیشلار. بو گوجلر آذربایجان دا دوشونجه نی کسینتییه اوغرادا بیلمه سه لرده بؤیوک قتل عاملار و توپلو قییمالارلا نسیلرین آراسیندا قوبوقلوق ایجاد ائتمیش، تجربه لرین مستقیم انتقالینا مانع تورتمیشلر. بو فاجعه لی

حقوق و مدنی دونیانین نورمالارینا اویغون بیر دلیل
ایشلتمه‌لی و زامانین شرطلرینه مناسب اولاراق
داورانمالیدیر.

حرکتین ایچینده کی قورولوشلار شعارلار و حاشیه
لری بیر کنار بوراخیب، میلی مجادله نین متنبه
یؤنه‌لیک جیدی پلان، پروگرام و سؤیلم اورتایا
قویمالیدیرلار. بو ائلیم و سؤیلم افراطچیلیق دان
اوزاق و ملتیمیزین اکثریتی و دنیا اجتماعاتی نین
آنلا یا جاغی و مخاطب آلا جاغی توردن اولمالیدیر.

اونوتاماق گر کیر کی گونوموزده افراطچی سؤیلم
و ائیلر نه ملت لر و نه دؤلت لر طرفیندن جیدی
یه آیینمیر و دستک گؤرمورلر.

آزربایجان میلی حرکتی بعضی قونولاردا جیدی
چالیشمالی و پروگراملار اورتایا قویمالیدیر. میلی
اقتصاد مساله‌سی، قادین، اوشاق و ایشچی
حاکملاری مساله‌لری، ائله‌جه اینانجسال، اتنتیک و
جنسی آزینلیقلار مساله‌لری و داها نئجه اؤنملی
قونو حاققیندا آزربایجان میلی حرکتی حله جیدی
تئزلر اورتایا قویماییدیر. شعار و حماسی سؤیلم بو
سورونلارا چؤزوم دئییلدیر.

بیز دونیانین دیلی ایله دانیشماساق دونیا بیزی
آنلاماز، اؤز اؤزوموزه دانیشاریق. ملتیمیزین تمل
سورونلاری یئرینه سادجه شعار و ترسک ملتیمیز
بیزه گونمز و بیزی جیددیله آماز.

آزربایجان میلی حرکتی آرتیق دو یغوسال و رمانتیک
سؤیلمی بوراخمالی، مدنی و سیاسی نورمالار اویغون
سؤیلم ایشلدمه‌لی و چؤزوم پلانلاری اورتایا
قویمالیدیر. میلی حرکتین کئچمیشی و بوگونو بونو
گر کدیریر.

